

BẢO LỬA BA NGÀY TẾT

Nguyễn Văn Lanh

Dưới sự lãnh đạo trực tiếp của Đảng bộ thị xã, quân và dân Hội An đã nỗ lực phi thường, đem hết tinh thần và lực lượng để thực hiện quyết tâm chiến lược của Trung ương Đảng về Tổng tiến công và nổi dậy Tết Mậu Thân 1968 trên toàn miền Nam. Với tinh thần “Quyết tử cho Tổ quốc quyết sinh!”, “Tất cả để chiến thắng giặc Mỹ xâm lược!”, quân và dân Hội An đã lập nên những chiến công xuất sắc góp phần vào thắng lợi chung của dân tộc trong một mùa xuân lịch sử

Những ngày giáp Tết ...

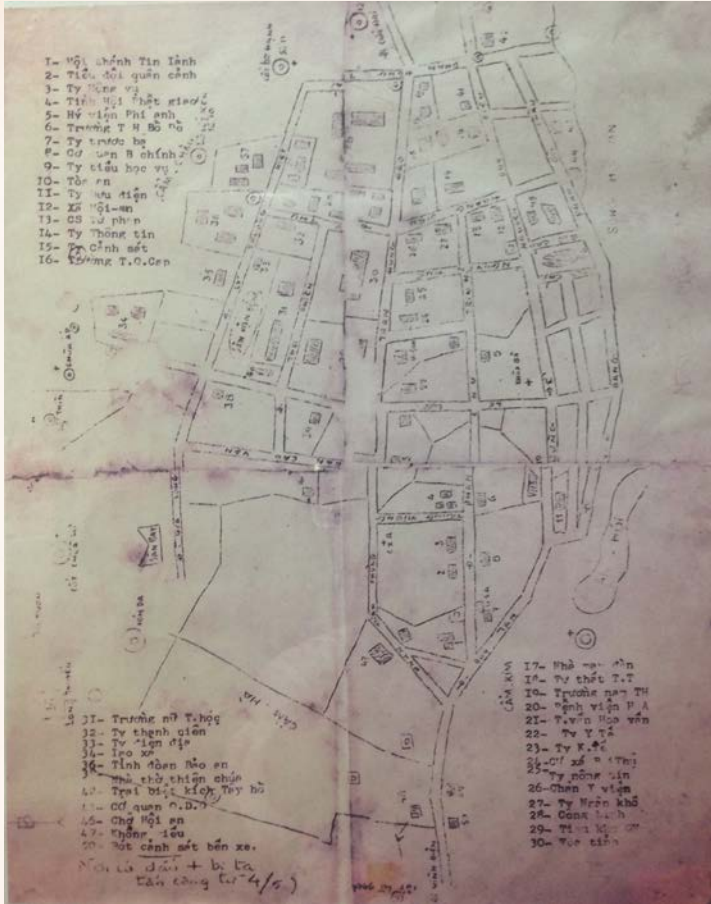
Trong 2 ngày 14 và 15 - 12 - 1967, tại “căn cứ lõm” vùng cát Thăng Bình, Thị ủy Hội An mở hội nghị cán bộ chủ chốt toàn thị xã để gấp rút triển khai thực hiện quyết tâm chiến lược của Trung ương Đảng về Tổng tiến công và nổi dậy Tết Mậu Thân 1968 trên toàn miền Nam. Hội nghị quyết định “tổng động viên chính trị” với khẩu hiệu “Tất cả cho tiền tuyến, tất cả cho chiến thắng, tất cả để giành toàn bộ chính quyền về tay nhân dân!”. Ngọn lửa cách mạng đang đến hồi “khởi bác”! Hội An cùng miền Nam chuẩn bị bước vào trận đánh lịch sử!

Lực lượng vũ trang thị xã được tăng cường quân số và trang bị. Ngoài đại đội bộ binh (C1), Thị đội khẩn trương thành lập thêm đại đội đặc công (C2). Du kích mật ở các vùng địch tạm chiếm và du kích thoát ly ở vùng giải phóng của các xã được bổ sung. Các tổ

biệt động lót sâu vào Sơn Phong, Minh Hương, Cẩm Phô để xây dựng lực lượng tự vệ mật. Bộ Tư lệnh Mặt trận 4 - Quảng Đà tăng cường hai tiểu đoàn bộ đội bộ binh (D2 và D3) về đóng ở vùng đông Duy Xuyên chuẩn bị phối hợp tác chiến, tấn công vào nội ô Hội An.

Bộ máy chỉ đạo đấu tranh chính trị được kiện toàn bao gồm cán bộ hợp pháp và bất hợp pháp, tổ chức chặt chẽ, từ chỉ huy chung đến chỉ huy vùng, chỉ huy mũi, liên lạc, binh vận, trinh sát, xung kích, nòng cốt. Đến ngày 10 - 1 - 1968 đợt “Tổng động viên chính trị” trong nhân dân đã hoàn thành, thực hiện mệnh lệnh “nắm dân như nắm quân”. Lực lượng chính trị của quần chúng ở các vùng nông thôn biên chế thành các tiểu đội, trung đội, đại đội, tiểu đoàn, từng cánh, từng mũi được các cán bộ có kinh nghiệm chỉ huy. Ở các bến xe, bến đò, chợ, nhà thương, trường học... trong nội ô đều xây dựng đầu mối cơ sở và thành lập các tổ huy động quần chúng.

Để đảm bảo công tác hậu cần cho chiến dịch, Hội đồng cung cấp tiền phương của thị xã cử cán bộ thường trực và nhân viên đứng các trạm Xuyên Long, Nồi Rang, thôn 1 Cẩm Thanh, Cẩm Châu, Cẩm Hà, Cẩm An bí mật mua đường sữa, lương thực và các nhu yếu phẩm khác. Hàng chục tấn gạo lần lượt được chuyển từ vùng địch chiếm

Sơ đồ tấn công phục vụ chiến dịch Xuân Mậu Thân năm 1968, của liệt sĩ Ngô Khuê, trưng bày tại Bảo tàng Hội An

đóng ra chôn giấu ở An Bàng, Trà Quế, Xuyên Thọ để sẵn sàng tiếp tế cho bộ đội. Hàng trăm hầm bí mật, công sự, ghe thuyền và lực lượng dân công được chuẩn bị chu đáo phục vụ chiến trường.

Theo kế hoạch, cuộc tổng tấn công và nổi dậy của quân và dân miền Nam sẽ diễn ra vào đêm 30-1-1968, nhưng đến ngày này, Đặc khu ủy Quảng Đà và Bộ Tư lệnh Mặt trận 4 nhận được lệnh hoãn nổ súng, chuyển sang đêm 31-1-1968. Do lệnh quá gấp mà chiến trường lại chia cắt nên không thể thông báo kịp về các địa phương. Do đó, cuộc tổng tiến công và nổi dậy của quân và dân Quảng Đà vẫn nổ ra vào đêm 30 rạng ngày 31-1-1968.

Tại Hội An, đêm 30 - 1, các lực lượng vũ trang từ Duy Xuyên bí mật hành quân qua Cẩm Thanh tập kết vào Xóm Chiêu (Cẩm Châu) và Trà Quế (Cẩm Hà). Sở chỉ huy chuyển vào Trường Lệ, gần các mục tiêu tấn công. Gần 1.000 quân chúng từ các vùng nông thôn được rầm trước ở nội ô, sẵn sàng tiếp ứng. Lực lượng chính trị từ các xã, đội ngũ chặt chẽ, lạng lẽ hành quân về tập kết ở điểm cuối cùng chờ lệnh hành động.

Đúng 2 giờ 40 phút ngày 31-1-1968 (đêm giao thừa Tết Mậu Thân), cuộc tổng tấn công và nổi dậy của quân và dân Hội An bắt đầu. Mở màn cho trận đánh là 2 tiểu đoàn bộ đội tinh tấn công vào vị trí địch ở hướng đông bắc nội ô. Chiến sự ở đây diễn ra ác liệt. Địch dựa vào hệ thống bố phòng, công sự kiên cố, huy động tối đa các loại hỏa lực đánh trả các đợt xung phong của quân ta. Sau 2 giờ tấn công, quân ta đã phá được 11 lớp rào và mở được cửa tiến vào khu công binh và trại Chi Lăng. Các đại đội bộ binh tiếp tục triển khai đánh địch trong các căn nhà. Đến 5 giờ sáng, quân ta đã chiếm lĩnh hoàn toàn trận địa, bắt sống 150 tù binh, song lực lượng của ta cũng thương vong khá nhiều. Bộ đội tiếp tục tổ chức 2 mũi phát triển về phía bắc, đánh vào tiểu khu Quảng Nam. Hỏa lực của địch ở các vị trí phòng thủ như đồn công an và lô cốt xung quanh tiểu khu bắn trả quyết liệt, đồng thời huy động trực thăng và xe tăng bắn vào đội hình quân ta ở khu công binh và Chi Lăng

gây cho ta thêm một số tổn thất. Bộ đội không thể tiến lên được nên phải chuyển sang thế phòng ngự ở các vị trí dã chiến, chuẩn bị đánh địch phản kích.

Khi chúng ta đánh địch ở khu công binh, Chi Lăng, thì đại đội 1 của thị xã đã làm chủ hoàn toàn Cẩm Nam. Quân chúng ở đây nổi dậy phá banh khu đồn, bọn nguy quân, nguy quyền bỏ chạy về nội ô. Du kích Cẩm Kim đánh vào ấp Thanh Đông và khu Trung tâm Chiêu hồi. Du kích Cẩm Châu diệt gọn 1 toán địch ở Trường Lệ, thu được 7 súng. Du kích Cẩm An cùng lực lượng quân chúng phá khu đồn, bao vây đồn cầu Phước Trạch đưa tối hậu thư buộc địch nằm im chờ lệnh. Du kích Cẩm Thanh chặn đánh bọn hải thuyền từ Cửa Đại lên chi viện, buộc chúng phải quay lui. Lực lượng chính trị của quân chúng gồm 11.850 người từ nhiều mũi, nhiều cánh mang theo gậy gộc, dao rựa, cờ băng tiến thẳng vào nội ô. Khi các mũi đấu tranh chính trị tiến đến vùng ven chuẩn bị vào thành phố thì các mũi tiến công quân sự của ta đã chuyển sang thế cầm cự.

Ở cánh Bắc lực lượng được chia làm 3 mũi: Mũi thứ nhất từ Cẩm An và thôn Trà Quế (Cẩm Hà) với gần 100% dân số tham gia tiến vào Hồ Bà Thiên, Xóm Mới. Đến Trường Lệ, đoàn quân bị địch chặn đánh song vẫn anh dũng xông lên. Chị Võ Thị Liễu tổ trưởng tổ xung kích mang tối hậu thư xông vào lô cốt địch đề nghị không được bắn vào nhân dân, bị trúng đạn nhưng vẫn cầm tối hậu thư xông lên hô to “đồng bào

cứ tiến lên” và anh dũng hy sinh¹. Địch gọi máy bay đến ném bom vào đội hình ta làm chết và bị thương nhiều người. Mũi thứ hai gồm quân chúng cách mạng Điện Dương, Điện Hải, Cẩm Hà tiến vào nội ô theo hướng chùa Thanh Minh. Khi đoàn người tiến vào đến khu vực Tư Quờn, địch trong 2 lô cốt bắn xối xả chặn đội hình ta giữ còn cát trống trải, lực lượng xung kích và nòng cốt xông lên mở đường nhưng đều bị hy sinh. Địch đưa lực lượng ra ngăn cản và xả đạn vào đoàn người biểu tình. Mũi thứ ba, từ Cẩm Châu tiến theo hướng Trường Lệ, Xóm Mới, miếu Ông Cọp thì bị địch ở các lô cốt, pháo đài 12 xả đạn như mưa và gọi máy bay đến ném bom. Nhiều xung kích, nòng cốt

¹ Nhà thơ Vũ Minh có bài thơ tưởng nhớ chị Võ Thị Liễu với tựa đề “Đôi tay đôi cánh”:

Em xông tới trước như bay
Một tay biểu ngữ, một tay cầm cờ
Lòng em như sóng vỗ bờ
Dang đôi cánh lớn phất cờ tiến quân
Nghìn năm mới có một lần
Đôi tay âm nắng mùa Xuân ban đầu
Đôi tay cuộc đất trồng rau
Vườn rau Trà Quế một màu xanh tươi...
Giặc Mỹ đến bắt người hàng loạt
Gót giày đỉnh xéo nát vườn rau
Nhà thiêu, cây cỏ héo xài
Mẹ cha bị giết, lòng đau như giã
Đề tang, vuốt mắt hai lần
Cầm thù giặc Mỹ tím bầm ruột gan!
Xuân khởi nghĩa vũ trang nổi dậy
Đôi cánh tay bỗng thấy bay lên
Giữa bom lửa đạn vang rền,
Tay người vút thẳng mũi tên lao vào
Người trước ngã, người sau xốc tới
Giành trọn mùa Xuân mới về tay
Tiếng hô từ trái tim này
Truyền thêm sức mạnh đôi tay phá kim
Một ngày đôi mấy nghìn đêm
Tự do tung cánh như chim sổ lồng
Máu loang tay trái đỏ hồng
Trọng thương, Liễu vẫn không buông lá cờ
Truyền đơn gió lượn từng tờ
Như con én liệng báo mùa xuân sang.

của các mũi hy sinh, trong đó có mẹ Nguyễn Thị Thuận dẫn đầu đoàn quân cầm “*tối hậu thư*” xông lên bị trúng đạn, trước lúc hy sinh, vẫn cố gượng dậy hô vang “*đồng bào hãy tiến lên - giành cho được chính quyền về tay nhân dân!*”.

Cánh phía Nam gồm lực lượng của các xã Bình Giang, Bình Đào, Bình Dương, Bình Triều (*Thăng Bình*), Xuyên Thái, Xuyên Thọ, Xuyên Tân, Xuyên Phước, Xuyên An (*Duy Xuyên*) và Cẩm Kim, Cẩm Nam (*Hội An*) sau khi đã hoàn toàn làm chủ Cẩm Nam tiếp tục dùng ghe thuyền vượt sông Hội An để tiến vào nội ô Thị xã. Đại đội biệt kích trại Tây Hồ đặt trung liên và đại liên nhằm vào các ghe chở đoàn quân xả đạn liên tiếp, đồng thời gọi pháo bắn tới tấp vào đội hình của ta ở Xuyên Trung, Hà Trung (*Cẩm Nam*). Nhiều người trúng đạn, đa số nòng cốt và xung kích đã hy sinh.

Cánh quân phía Đông từ Cẩm Thanh tiến lên theo đường Cồn Chài, vừa đến vùng ven Sơn Phong thì bị bọn lính ngự ở đồn Trường Giang, Tây Hồ bủa quân ra chặn đường, đàn áp ác liệt, ta thương vong nhiều, số đông xung kích bị địch vây bắt. Ở cánh phía Tây, lực lượng quần chúng cách mạng Điện Thành, Điện Nam và vùng thôn 7 Cẩm Hà tiến theo đường Lai Nghi - Hội An, đến gần bến xe bị địch bủa quân bao vây cắt đường. Hầu hết xung kích,

chỉ huy cánh quân bị địch bắt.

Trong khi đó, suốt buổi sáng ngày 31 - 1 - 1968 (*mùng Một Tết*), quân ta vẫn giữ vững trận địa chiếm lĩnh khu Công binh và Chi Lăng, đẩy lùi các đợt phản kích của địch. Đến trưa xe tăng và bộ binh Nam Triều Tiên đang càn quét ở vùng đông Duy Xuyên khẩn rút về Tân Thành, An Bàn (*Cẩm An*) chuẩn bị tiến sang Trà Quế và An Mỹ, đây là những địa bàn hậu cứ của chiến dịch. Trước tình hình nêu trên, nếu chúng ta tiếp tục giữ trận địa thì không những không tiến lên được mà có nguy cơ bị bao vây tiêu diệt. Để bảo toàn lực lượng, tiểu đoàn 2 và sở chỉ huy chiến dịch rút về Trà Quế, tiểu đoàn 3 rút về Xóm Chiêu bố trí trận địa.

Lực lượng quần chúng khởi nghĩa được lệnh chuyển sang làm nhiệm vụ tiếp tế hậu cần, tải thương, giải quyết chiến trường, phục vụ cho bộ đội rút quân. Trong bom đạn ác liệt, đồng bào huy động mọi lực lượng và khả năng có được để tổ chức chôn cất liệt sĩ, tham

Đội quân chính trị học tập chuẩn bị cho Tổng tiến công và nổi dậy Tết Mậu Thân - 1968, ảnh trưng bày tại Bảo tàng Hội An

gia vận chuyển thương binh về nuôi giấu trong các hầm bí mật của gia đình. Ngay vùng sát nách địch như Trường Lệ nhân dân nuôi giấu thương binh ở trong hầm bí mật, chôn cất 24 liệt sĩ. Ở Trà Quế, nhân dân tổ chức mai táng 37 liệt sĩ một cách chu đáo và chăm sóc 120 thương binh, phân chia mỗi nhà đảm nhận nuôi dưỡng 3 ca thương binh. Số thương binh nặng được bố trí chuyển về vùng hậu cứ Cẩm Thanh và Xuyên Thọ ngay trong đêm để có điều kiện điều trị kịp thời. Lực lượng khởi nghĩa do các xung kích chỉ huy tiếp tục chuẩn bị phương án đấu tranh chính trị khi địch càn quét, thà chết bảo vệ thương binh đến cùng.

Tại An Mỹ, quân ta triển khai đội hình chuẩn bị sẵn sàng đánh địch phản kích, chưa kịp đào công sự thì mờ sáng ngày 01 tháng 02 năm 1968, pháo địch từ Lai Nghi bắn dồn dập và máy bay vòng lượn nã rốc két, lựu đạn cay vào đội hình quân ta. Đến 7 giờ sáng tiểu đoàn Nam Triều Tiên bắt đầu tấn công. Trận chiến xảy ra quyết liệt, địch bao vây bốn bề, liên tục mở nhiều mũi, nhiều đợt tiến quân ào ạt. Tiểu đoàn 3 của tỉnh cùng với đại đội 2 của thị xã và du kích được nhân dân tiếp tế tận tình, dựa vào các lũy tre làng đẩy lùi từng đợt xung phong của địch, diệt hơn 100 tên. Cả ngày không chiếm được An Mỹ - Xóm Chiêu, lại bị tổn thất nặng nề, đến 15 giờ chiều, quân Nam Triều Tiên phải 3 lần giương cờ hồng thập tự, xin lấy xác đồng bọn rồi rút lui. Cánh quân Nam Triều Tiên ở An Bàng và Tân Thành định đánh qua Trà Quế nhưng

thấy đồng bọn bị thất trận thảm hại ở Xóm Chiêu, thêm vào đó cơ sở ta đấu tranh binh vận nên chúng phải hoãn binh. Đến tối, các tiểu đoàn bộ đội ta rút khỏi Xóm Chiêu về vùng căn cứ Cẩm Thanh và đông Duy Xuyên.

Dưới sự lãnh đạo trực tiếp của Đảng bộ thị xã, quân và dân Hội An đã nỗ lực phi thường, đem hết tinh thần và lực lượng để thực hiện quyết tâm chiến lược của Đảng với tinh thần “*Quyết tử cho Tổ quốc quyết sinh!*”, “*Tất cả để chiến thắng giặc Mỹ xâm lược!*”. Qua đợt tiến công và nổi dậy Tết Mậu Thân 1968, ta đã tiêu diệt 625 tên địch (trong đó có 125 tên Nam Triều Tiên), bắt sống 107 tên, thu 81 súng các loại, phá hủy 3 pháo 105mm, bắn cháy 1 xe Jeep, 3 xe bọc thép M113, phá hủy 50 xe vận tải, chiếm giữ một số vị trí quan trọng của địch ở nội ô suốt hơn một ngày. Với những thành tích đó, quân và dân Hội An được Ủy ban Mặt trận dân tộc giải phóng Trung Trung bộ tặng Huân chương Quân công hạng nhì. Các xã Cẩm Châu và Cẩm Thanh được tặng Huân chương giải phóng hạng nhất. Các xã Cẩm Hà, Cẩm An được tặng Huân chương giải phóng hạng nhì và nhiều đơn vị, địa phương, cá nhân được tặng thưởng những danh hiệu cao quý khác²◆

²Hồ sơ khen thưởng đợt tổng tiến công và nổi dậy Tết Mậu Thân 1968 của thị xã Hội An, tài liệu lưu trữ.